

Metodologija

**posjeta ustanovama u kojima su smještena djeca u
sukobu sa zakonom s ciljem utvrđivanja stanja**

Metodologija posjeta ustanovama u kojima su smještena djeca u sukobu sa zakonom s ciljem utvrđivanja stanja

Prosinaс 2021. godine, Banja Luka

Autori Metodologije

Ombudsmani:

- Prof. dr. Ljubinko Mitrović
- Dr. Jasminka Džumhur
- Dipl. iur Nives Jukić

Radna grupa:

- Vedrana Pavlović, pomoćnica ombudsmana
- Aleksandra Marin Diklić, pomoćnica ombudsmana
- Andrea Čaluk, stručna savjetnica
- Dejana Kozomara, stručna savjetnica
- Hari Hamzić, stručni savjetnik
- Alma Mehonić Kišić, stručna savjetnica

Konzultanti pri izradi Metodologije:

Dr. Nikolina Grbić Pavlović i Mirza Dževdetbegović

Tehnički uredio

Dragan Perić, šef Odjela za informacione tehnologije

Stavovi i mišljenja iznesena u ovoj publikaciji isključiva su odgovornost autora i ne odražavaju nužno mišljenja i stavove Vlade Švicarske i Švedske, kao ni UNICEF-a u BIH.

KAZALO

I UVOD.....	5
II METODOLOGIJA POSJETA USTANOVAMA U KOJIMA SU SMJEŠTENA DJECA U SUKOBU SA ZAKONOM S CILJEM UTVRĐIVANJA STANJA.....	6
2.1. Metode, tehnike i instrumenti istraživanja	6
2.2. Izvori istraživanja i saznanja	6
2.3. Područje i okvir istraživanja.....	6
2.4. Očekivani rezultati i praktična primjena rezultata	7
2.5. Zadaci istraživanja.....	7
III REALIZIRANJE ZADAĆA ISTRAŽIVANJA.....	9
3.1. Realiziranje zadatke broj 1.	9
3.1.1. Naziv zadatke	9
3.1.2. Način realiziranja	9
3.1.3. Obvezan sadržaj Izvješća	11
3.2. Realiziranje zadatke broj 2.	11
3.2.1. Naziv zadatka	11
3.2.2. Način realiziranja	11
3.2.3. Obvezan sadržaj izvješća	12
3.3. Realiziranje zadatke broj 3.	12
3.3.1. Naziv zadatka	12
3.3.2. Način realiziranja	12
3.3.3. Obvezan sadržaj izvješća	12
3.4. Realiziranje zadatke broj 4.	14
3.4.1. Naziv zadatka	14
3.4.2. Način realiziranja	14
3.4.3. Obvezan sadržaj istraživanja.....	14
3.5. Realiziranje zadatke broj 5.	16
3.5.1. Naziv zadatka	16
3.5.2. Način realiziranja	16
3.5.3. Obvezan sadržaj izvješća	17
3.6. Realiziranje zadatke broj 6.	18
3.6.1. Naziv zadatka	18
3.6.2. Način realiziranja	18
3.6.3. Obvezan sadržaj istraživanja.....	18
IV PRILOZI.....	20

I UVOD

Metodologija posjeta ustanovi u koju su smještena djeca u sukobu sa zakonom s ciljem utvrđivanja stanja u ustanovi (u daljem tekstu: Metodologija) ima za cilj da ponudi smjernice nadležnim institucijama i nevladinim organizacijama u Bosni i Hercegovini kako da obavljaju posjet ustanovama u koje su smještena djeca u sukobu sa zakonom s ciljem utvrđivanja stanja u ovim ustanovama u pogledu:

- provođenja međunarodnih i domaćih pravnih akata kojima se regulira institucionalno sankcioniranje djece u sukobu sa zakonom i
- koordinacije i pripreme izvješća nadležnim domaćim i međunarodnim tijelima/organima i institucijama o provođenju obveza iz domaćih i međunarodnih dokumenata.

Metodologija je nastala tijekom procesa izrade Specijalnog izvješća o stanju u ustanovama u kojima su smještena djeca u sukobu sa zakonom Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine, a koje je sačinila radna grupa formirana u okviru ove institucije, i uz podršku UNICEF kancelarije u BiH. Svi instrumenti istraživanja, uključujući i upitnike i protokole¹, kreirani su od strane Institucije ombudsmana.

Metodologijom se utvrđuju jedinstvena pravila i procedure, odnosno načini prikupljanja osnovnih podataka o malodobnim počiniteljima krivičnih djela koji se nalaze na izdržavanju neke od institucionalnih sankcija, kao i svih drugih podataka koji se odnose na njihov boravak i uvjete u tim ustanovama kako radi analize situacije i poduzimanja mjera za poboljšanje stanja u ovim ustanovama, tako i zbog mogućnosti da svi nadležni organi/tijela i institucije, u svakom trenutku, mogu imati na raspolaganju relevantne podatke.

Utvrđivanje stanja u ustanovama u koje su smještena djeca u sukobu sa zakonom i prikupljanje podataka u ovoj oblasti zahtijeva detaljnu analizu brojnih analitičnih i statističkih pokazatelja različitih subjekata koji učestvuju u implementiranju zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko distrikta BiH.

¹ Prikaz svih instrumenata istraživanja u Prilozima Izvješća

II METODOLOGIJA POSJETA USTANOVAMA U KOJIMA SU SMJEŠTENA DJECA U SUKOBU SA ZAKONOM S CILJEM UTVRĐIVANJA STANJA

Metodologija predstavlja svojevrsnu matricu postupanja predstavnika nadležnih institucija u BiH ili nevladinog sektora prigodom posjeta ustanovi za izvršenje institucionalnih sankcija (u daljem tekstu: ustanova) s ciljem prikupljanja podataka o djeci koja su smještena u ustanovu.

Rezultati posjeta ustanovama prema ovoj Metodologiji bit će predstavljeni u izvješću o stanju u ustanovama.

2.1. Metode, tehnike i instrumenti istraživanja

Specifičnost ovakve vrste istraživanja zahtijeva uporabu različitih znanstvenih metoda, tehnika i instrumenata istraživanja.

Izbor metoda, tehnika i instrumenata koji se koriste prigodom istraživanja o stanju u ustanovama podrazumijeva korištenje u prvom redu pravno-dogmatskog i usporedno pravnog metoda. Ove metode koristit će se prigodom analize međunarodnih dokumenata u ovoj oblasti, kao i prigodom analize domaćih zakonskih i podzakonskih akata.

Kao važna metoda istraživanja koristit će se analiza sadržaja koja podrazumijeva da se putem dobivenih odgovora iz instrumenata istraživanja utvrdi stanje u ustanovama.

Za prikaz podataka koji se odnose na stanje u ustanovama i generalno podataka koji se odnose na izricanje institucionalnih sankcija prema djeci koristit će se statistička metoda.

Veoma značajna metoda može biti i metoda analize pojedinih slučajeva kojima bi se detaljnije prezentirala dobra ili loša praksa uz obvezno poštivanje zaštite identiteta djece.

2.2. Izvori istraživanja i saznanja

Za ovo istraživanje izvori saznanja se mogu svrstati u dvije grupe, i to:

- prvu grupu izvora čine međunarodni i domaći normativni i drugi opći akti i u nekim slučajevima pojedinačni akti i drugi akti sudbene prakse redovnih sudova kao i drugih institucija koje se bave ovom problematikom i
- drugu grupu izvora čine svi podaci dobiveni putem instrumenata istraživanja.

2.3. Područje i okvir istraživanja

Područje i okvir istraživanja predstavljaju bitne granice do kojih će se istraživanje kretati. Određuje se sa različitih stanovišta.

Sa stanovišta znanstvenog područja, istraživanje će se kretati u okviru pravnih i društvenih znanosti.

Sa užeg, odnosno stručnog stanovišta, istraživanje će obuhvatiti djelatnost državnih tijela/organa koji se bave izricanjem i izvršenjem institucionalnih sankcija prema djeci, te prava i slobode djece u sukobu sa zakonom garantiranim međunarodnim i nacionalnim pravima, a sve u cilju povećanja djelotvornosti i humanosti samog sustava sankcija prema djeci.

Primarno istraživanje će se vršiti direktno u ustanovama u koje se smještaju djeca u sukobu sa zakonom na području Republike Srpske, Federacije BiH i Brčko Distrikta BIH.

2.4. Očekivani rezultati i praktična primjena rezultata

Rezultatima ovog istraživanja može se doprinijeti prijedlogu novih zakonskih rješenja, sa ciljem boljeg prevaspitavanja i resocijaliziranja djece u sukobu sa zakonom.

Praktični doprinos ovakvih istraživanja se ogleda u preporučivanju izmjena postojećeg zakonodavstva, a zatim, po mogućnosti, i izmjena postojeće prakse. Veoma važno jeste motivirati zakonodavca da unaprijedi postojeća rješenja u okviru institucionalnih sankcija za djecu u sukobu sa zakonom, a poglavito u dijelu samog tretmana i uvjeta u ustanovama.

Nadalje, rezultati istraživanja ujedno mogu doprinijeti i upoznavanju šire javnosti, a posebno pravnika praktičara, sudaca, tužitelja, radnika centara za socijalni rad, odvjetnika, policajaca, inspektora, rukovoditelja i radnika kazneno-popravnih domova i ostalih pripadnika lokalne zajednice sa institucionalnim sankcijama za djecu.

2.5. Zadaci istraživanja

Zadaci za utvrđivanje stanja u ustanovama u kojima su smještena djeca u sukobu sa zakonom su:

1. Analizirati međunarodnopravne standarde kojima se regulira izricanje i izvršenje sankcija kojima se ograničava sloboda kretanja maloljetnika/malodobnika.
2. Analizirati sve domaće zakonske i podzakonske propise u oblasti malodobničkog/maloljetničkog prijestupništva, u prvom redu zakone o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Republike Srpske, Federacije BiH i Brčko Distrikta BIH, a poglavito odredbe koje se odnose na kaznu maloljetničkog zatvora i odgojnu/vaspitnu mjeru upućivanje u vaspitno/odgojno-popravni dom.
3. Analizirati podatke dobivene putem instrumenata istraživanja koji su predstavljeni u ovoj Metodologiji a od strane institucija koje su nadležne za izvršenje institucionalnih sankcija prema djeci u sukobu sa zakonom.

4. Analizirati podatke dobivene putem instrumenata istraživanja koji su predstavljeni u ovoj Metodologiji, a od strane zaposlenih u institucijama koje su nadležne za izvršenje institucionalnih sankcija prema djeci u sukobu sa zakonom.
5. Analizirati podatke dobivene putem instrumenata istraživanja koji su predstavljeni u ovoj Metodologiji, a od strane djece koja su smještena u ustanovama koje su nadležne za izvršenje institucionalnih sankcija prema djeci u sukobu sa zakonom.
6. Analizirati podatke dobivene putem instrumenata istraživanja koji su predstavljeni u ovoj Metodologiji, a od strane vanjskih subjekata koji učestvuju u postupcima u kojima se izriče neka od institucionalnih sankcija prema djeci u sukobu sa zakonom.

III REALIZIRANJE ZADAĆA ISTRAŽIVANJA

3.1. Realiziranje zadaće broj 1.

3.1.1. Naziv zadaće

Analizirati međunarodnopravne standarde kojima se regulira izricanje i izvršenje sankcija kojima se ograničava sloboda kretanja maloljetnika.

3.1.2. Način realiziranja

Prvi dio Izvješća o stanju u ustanovama u kojima su smještena djeca u sukobu sa zakonom obvezno treba sadržavati analizu najvažnijih međunarodnih dokumenata kojima se reguliraju pitanja koja su u svezi sa pravima djece, a naročito analizu onih dokumenata kojima se propisuje način institucionalnog sankcioniranja djece u sukobu sa zakonom.

Najznačajniji međunarodni standardi koji su od značaja za primjenu institucionalnih sankcija prema djeci su:

1. Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima djeteta (1989.)²,
2. Standardna minimalna pravila Ujedinjenih naroda za primjenu sudbenih postupaka prema maloljetnicima, tzv. Pekinška pravila (1985.)³,
3. Smjernice Ujedinjenih naroda za sprječavanje maloljetničke delinkvencije, tzv. Rijadske smjernice (1990.)⁴,
4. Pravila Ujedinjenih naroda za zaštitu maloljetnika od neosnovanog lišenja slobode, tzv. Pravila iz Havane (1990.)⁵,
5. Standardna minimalna pravila Ujedinjenih naroda za alternativne kaznene mjere, tzv. Tokijska pravila (1990.)⁶,
6. Smjernice za djelovanje prema djeci u sustavu krivičnog pravosuđa, tzv. Bečke smjernice (1997.)⁷.
7. Generalna skupština Ujedinjenih naroda je usvojila i dva opciona protokola⁸ uz Konvenciju o pravima djeteta, i to:
 - a) Protokol za uključivanje djece u oružane sukobe⁹ i

² Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima djeteta usvojena je od strane Generalne skupštine Ujedinjenih naroda 20. studenog 1989. godine, a stupila je na snagu 2. rujna 1990. godine. Konvencija je procesom sukcesije postala obvezujuća za Bosnu i Hercegovinu 1993. godine. Država Bosna i Hercegovina ratificirala je Konvenciju o pravima djeteta, a potpisivanjem Dejtonskog sporazuma 1995. godine preuzela je obvezu poštivanja Konvencije na području cijele države. Konvencija se nalazi u Aneksu I Ustava Bosne i Hercegovine i ima snagu ustavne odredbe. Na ovakav način međunarodno pravo direktno je postalo dio unutarnjeg pravnog sustava naše države i direktno je nadređeno njemu, te se primjenjuje neposredno.

³ *United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice – The Beijing Rules*, usvojena od Generalne skupštine UN Rezolucijom broj 40/33, 29. studenog 1985. godine.

⁴ *United Nations Guidelines for the Prevention of Juvenile Delinquency - The Riyadh Guidelines*, usvojena od Generalne skupštine UN Rezolucijom broj 45/112, 14. prosinca 1990. godine.

⁵ *United Nations Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty – The Havana Rules*, usvojena od Generalne skupštine UN Rezolucijom broj 45/113, 14. prosinca 1990. godine.

⁶ *United Nations Standards Minimum rules for Non-Custodial Measures – The Tokyo Rules*, usvojena od Generalne skupštine UN Rezolucijom broj 45/110, 14. prosinca 1990. godine.

⁷ *United Nations Guidelines for Action on Children in the Criminal Justice System – The Vienna Guidelines*, usvojena od Generalne skupštine UN Rezolucijom broj 1997/30, 21. srpnja 1997. godine.

⁸ *Usvojeni 2000. godine, a stupili na snagu 2002. godine.*

- b) Protokol o trgovini djecom, dječijoj prostituciji i dječijoj pornografiji¹⁰.

Odredbe koje se odnose na kaznenopravnu (krivičnopravnu i prekršajnopravnu) zaštitu djece i maloljetnika sadržane su i u Konvenciji o genocidu (1948.)¹¹ i Ženevskoj konvenciji za zaštitu žrtava rata (1949.). Odredbe o zaštiti djece i maloljetnika sadržane su u Statutu Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju (ICTY)¹² i u Rimskom statutu, odnosno statutu Međunarodnog krivičnog suda (ICC).¹³ Također, Međunarodnim paktom za građanska i politička prava (1966.) predviđa se da optuženi maloljetnici treba da budu odvojeni od odraslih, te da se njihovi slučajevi rješavaju po žurnom postupku.

Nadalje, zajedno sa Konvencijom protiv transnacionalnog organiziranog kriminala (2000)¹⁴ usvojena su i dva protokola, i to:

- a) Protokol za prevenciju, odstranjivanje i kažnjavanje trgovine osobama, posebno ženama i djecom¹⁵ (ovim Protokolom se predviđa obveza da se kod inkriminacije krivičnih djela koja se odnose na trgovinu ljudima, posebno definiraju djela koja se odnose na trgovinu djecom) i
- b) Protokol protiv krijumčarenja migranata kopnenim, vodenim ili zračnim putem¹⁶.

Uz sve prethodno navedene dokumente Ujedinjenih naroda, posebno su značajni i dokumenti Savjeta Europe koje je, također, u potrazi za novim pristupom i tretmanom donio Komitet ministara, i to:

- a) Preporuka broj P (87) 20 o društvenom reagiranju na delinkvenciju maloljetnika (1987.)¹⁷,

⁹ *Opcional Protocol to the Convention on the Rights on the Involvement of Children in Armed Conflict*, od 25. 5. 2000. godine, stupio na snagu 12. 2. 2002. godine.

¹⁰ *Opcional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Sale of the Children, Child Prostitution and Child Pornography*, od 25. 5. 2000. godine, stupio na snagu 18. 1. 2002. godine. *Protokolom za uključivanje djece u oružane sukobe* podignuta je granica starosti djece za uključivanje u oružane sukobe na osamdeset godina, kao i zabrana prisilnog regrutiranja djece do tog uzrasta. *Protokolom o trgovini djecom, dječijoj prostituciji i dječijoj pornografiji* se nalaže obveza državi da spriječi i zabrani prodaju djece, dječiju prostituciju i dječiju pornografiju. U ovom protokolu je sadržana i lista djela koja se izričito trebaju inkriminirati kao minimum u nacionalnim zakonodavstvima. To su: nuđenje ili prihvatanje djeteta sa ciljem seksualne eksploatacije, transfer organa djeteta zbog profita ili angažiranje djeteta za prisilan rad, nezakonito usvajanje itd. Vidi šire: Degan, Đ. V., Pavšić, B., Beširević, V.: *Međunarodno i transnacionalno krivično pravo*, Pravni fakultet Univerziteta Union u Beogradu i Javno preduzeće Službeni glasnik, Beograd, 2011.

¹¹ *The Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide*, usvojena je od Generalne skupštine Ujedinjenih naroda Rezolucijom broj 260, 09. prosinca 1948. godine, a stupila je na snagu 12. siječnja 1951. godine.

¹² *Statute of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia*, usvojen je od Generalne skupštine Ujedinjenih naroda Rezolucijom broj 827, 25. svibnja 1993. godine.

¹³ Tako, na primjer, kao poseban oblik kulturnog genocida Statut ICTY predviđa prisilni premještaj djece iz jedne u drugu grupu, dok Rimski statut predviđa regrutiranje djece mlađe od 15 godina u nacionalnim oružanim snagama kao ratni zločin.

¹⁴ *The United Nations Convention against Transnational Organized Crime*, usvojena je od Generalne skupštine Ujedinjenih naroda Rezolucijom broj 55/25, 15. studenog 2000. godine, a stupila je na snagu 29. rujna 2003. godine.

¹⁵ *The Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, especially Women and Children*, usvojen je od Generalne skupštine Ujedinjenih naroda Rezolucijom broj 55/25, 15. studeni 2000. godine, a stupila je na snagu 25. prosinca 2003. godine.

¹⁶ *The Protocol against the Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air*, usvojen je od Generalne skupštine Ujedinjenih naroda Rezolucijom broj 55/25, 15. studeni 2000. godine, a stupio je na snagu 28. siječnja 2004. godine.

¹⁷ *Recommendation No. R (87) 20 of the Committee of Ministers to member states on Social Reactions to Juvenile Delinquency*, usvojena je od Komiteta ministara Savjeta Europe 17. rujna 1987. godine.

- b) Preporuka P (88) 6 o društvenom reagiranju na delinkventno ponašanje mladih koji potiču iz migrantskih obitelji (1988.)¹⁸,
- c) Europska pravila za sankcije i mjere zajednice CE P (92) 16¹⁹ i
- d) Preporuka R (2003.) 20 o novim načinima tretiranja maloljetničkog prijestupništva i o ulozi maloljetničkog pravosuđa (2003.)²⁰.

3.1.3. Obvezan sadržaj Izvješća

U ovom dijelu izvješća potrebno je citirati naznačajnije odredbe međunarodnih dokumenata koji se odnose na institucionalno sankcioniranje djece u sukobu sa zakonom, a potom dati i relevantna objašnjenja citiranih odredbi te ih dovesti u korelaciju sa odredbama domaćeg zakonodavstva.

3.2. Realiziranje zadaće broj 2.

3.2.1. Naziv zadatka

Analizirati sve domaće zakonske i podzakonske propise u oblasti maloljetničkog prijestupništva, u prvom redu zakone o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Republike Srpske, Federacije BiH i Brčko Distrikta BIH, a naročito odredbe koje se odnose na kaznu maloljetničkog zatvora i odgojnu mjeru upućivanje u odgojno-popravni dom.

3.2.2. Način realiziranja

Nakon analize odredbi međunarodnih dokumenata koji se odnose na djecu koja se nalaze na izdržavanju institucionalnih sankcija potrebno je izvršiti detaljnu analizu odredbi domaćeg zakonodavstva (zakonskih i podzakonskih akata), a naročito onih odredbi koji se odnose na kaznu maloljetničkog zatvora i odgojnu mjeru upućivanje u odgojno-popravni dom.

Najznačajniji zakonski i podzakonski akti koje je potrebno analizirati su:

- a) zakoni o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Republike Srpske, Federacije BiH i Brčko Distrikta
- b) zakoni o izvršenju sankcija Republike Srpske, Federacije BiH i Brčko Distrikta BIH
- c) podzakonski akti (pravilnici) kojima se detaljnije uređuje način izvršenja institucionalnih sankcija prema djeci, na primjer, Pravilnik o disciplinnoj odgovornosti maloljetnika koji se nalaze na izvršenju zavodskih mjera i izdržavanju kazne maloljetničkog zatvora u Republici Srpskoj.

¹⁸ Recommendation No. R (88) 6 of the Committee of Ministers to member states on Social Reactions to Juvenile Delinquency among young people coming from migrant families, usvojena je od Komiteta ministara Savjeta Europe 18. travnja 1988. godine.

¹⁹ Recommendation No. R (92) 16 of the Committee of Ministers to member states on the European Rules on Community Sanctions and Measures, usvojena je od Komiteta ministara Savjeta Europe 19. listopada 1992. godine.

²⁰ Recommendation No. R (2003) 20 of the Committee of Ministers to member states concerning new ways of dealing with juvenile delinquency and the role of juvenile justice, usvojena je od Komiteta ministara Savjeta Europe 24. rujna 2003. godine.

3.2.3. Obvezan sadržaj izvješća

U ovom dijelu izvješća potrebno je analizirati naznačajnije odredbe zakonskih i podzakonskih odredbi koji se odnose na institucionalno kažnjavanje djece u sukobu sa zakonom, te izvršiti njihovu usporednu analizu između rješenja koja su donesena u Republici Srpskoj, Federaciji BiH i Brčko Distriktu BiH.

3.3. Realiziranje zadaće broj 3.

3.3.1. Naziv zadatka

Analizirati podatke dobivene putem instrumenata istraživanja koji su predstavljeni u ovoj Metodologiji, a od strane institucija koje su nadležne za izvršenje institucionalnih sankcija prema djeci u sukobu sa zakonom.

3.3.2. Način realiziranja

- a) ***Kreirati upitnik za ustanove u koje su smješteni maloljetnici u sukobu sa zakonom u Bosni i Hercegovini***

Upitnik za ustanove u koje su smješteni maloljetnici potrebno je dostaviti ustanovama prije samih posjeta kako bi se obezbijedili opći podaci o ustanovi, podaci o prostornim resursima u ustanovi, zatim vlastita procjena ostvarenosti svrhe tretmana same ustanove, te podaci kako se obavlja komunikacija maloljetnika sa osobama izvan ustanova i kako se ostvaruje zdravstvena zaštita. Veoma važan segment ovog upitnika jeste i utvrđivanje sustava prigovora u ustanovi.

- b) ***Kreirati Protokol za pregled dokumentacije tijekom posjete ustanovi***

Protokol za pregled dokumentacije popunjava se tijekom posjeta ustanovi od strane osoba koje vrše utvrđivanje stanja u ustanovama u kojima su smještena djeca u sukobu sa zakonom.

3.3.3. Obvezan sadržaj izvješća

a) ***Upitnik za ustanove u koje su smješteni maloljetnici u sukobu sa zakonom***, nakon uvodnog teksta u kojem se navode razlozi istraživanja stanja u ustanovama u kojima su smještena djeca u sukobu sa zakonom, treba da sadrži pitanja o sljedećim segmentima rada ustanove:

- ***Opći podaci o ustanovi*** (puni naziv ustanove, entitet/distrikt, županija/kanton, direktor ustanove, organizaciona struktura ustanove, stupanj sigurnosti – zatvorenosti, struktura zaposlenih, kapacitet ustanove, struktura korisnika po uzrastu, struktura korisnika po krivičnim djelima, navesti naziv i sjedište tijela/organa koji su uputili korisnike u ustanovu, trenutačna popunjenost ustanove);
- ***Prostorni resursi*** (ocjena uvjeta smještaja, ocjena kapaciteta tretmana, ocjena sportskih aktivnosti, vrste rekreacije i sportova, ocjena provedenog vremena na otvorenom, kako je organizirano čišćenje i kako se održava urednost prostora u ustanovi, procjena kvalitete

zraka i temperature (klime, grijanje, sustavi prozračivanja), Procjena organizacije i kvalitete ishrane u ustanovi);

- **Prijam** (upoznavanje sa pravima i obvezama prigodom prijama, obezbjeđivanje primjerka unutarnjih dokumenata za svako dijete (kućni red, pravilnici), zaštićenost privatnosti korisnika usluga);
- **Procjena ostvarenosti svrhe tretmana** (individualni planovi tretmana, veličina i način rada odgojne grupe, vrste programa i tretmana, da li je korisnicima omogućeno da sudjeluju u izradi planova i programa tretmana, uključenost korisnika u planiranje i praćenje učinkovitosti usluga, programi osposobljavanja za samostalni život po izlasku iz ustanove, postpenalna zaštita, suradnja u ovom segmentu sa drugim subjektima (centrima za socijalni rad, osnovnim i srednjim školama);
- **Komunikacija sa osobama izvan ustanove** (prijam posjeta od strane roditelja i ostalih srodnika, korištenje godišnjeg odmora, prijam paketa, obavljanje telefonskih razgovora, pristup biblioteci, internetu, televiziji i radiju, vršenje obilaska maloljetnika od strane tužitelja i sudaca);
- **Zdravstvena zaštita** (medicinski pregled po prijamu, sistematski pregledi, izvješćivanje o psihičkom zdravlju, primarna i specijalistička zdravstvena zaštita, programi liječenja od ovisnosti, zdravstvena zaštita tijekom pandemije);
- **Sustav prigovora** (ostvarivanje prava na prigovor, broj prigovora, koje su najčešći razlozi za prigovore od strane korisnika).

Također, veoma važno je ostaviti i dodatni prostor na kraju upitnika gdje bi se mogla navesti i dodatna zapažanja ili zabrinutosti, a koja nisu obuhvaćena upitnikom.

Prilog 1. Upitnik za ustanove u koje su smješteni maloljetnici u sukobu sa zakonom u Bosni i Hercegovini

b) Protokol za pregled dokumentacije tijekom posjete ustanovi je pomoćni instrument istraživačima uz pomoć kojeg se utvrđuje ocjena, postojanje i dostupnost:

- Relevantnih unutarnjih propisa u ustanovi (Pravilnik o kućnom redu i dr)
- Ostalih dokumenata koji se koriste u radu (časopisi, priručnici i dr.) i stručne literature koja je na raspolaganju u ustanovi.
- Elektroničkih medija poput: društvenih mreža, web stranica, objava u medijima koji se odnose na rad ustanove.

Posebnu pozornost prigodom kreiranja Protokola za pregled dokumentacije ***tijekom posjete ustanovi*** treba posvetiti pregledu dokumentacije o korisnicima, odnosno pregledu sadržaja personalnih dosijea korisnika u kojima se utvrđuje postojanje niza dokumenata, stvari, fotografija i drugih predmeta koji su od sentimentalne vrijednosti korisnika, kao što su: rodni list, putna isprava, zahtjev o smještaju, rješenje o smještaju, individualni plan i program rada, fotografije, važne osobne stvari i drugo.

Prilog 2. Protokol za pregled dokumentacije tijekom posjete ustanovi

3.4. Realiziranje zadaće broj 4.

3.4.1. Naziv zadatka

Analizirati podatke dobivene putem instrumenata istraživanja koji su predstavljeni u ovoj Metodologiji, a od strane zaposlenih u institucijama koje su nadležne za izvršenje institucionalnih sankcija prema djeci u sukobu sa zakonom.

3.4.2. Način realiziranja

a) Kreirati Protokol za razgovor sa administrativnim i tehničkim osobljem tijekom posjete ustanovi

Razgovor sa administrativnim i tehničkim osobljem obavljati prema unaprijed pripremljenom protokolu. Nakon uvodnog dijela protokola u kojem ćete se predstaviti ko ste, u koju svrhu vršite navedeno istraživanje, koji je cilj ovakvog istraživanja, ispitanicima obvezno naglasiti da je razgovor isključivo na dobrovoljnoj osnovi te tražiti dozvolu za snimanjem istog. Mnogo lakše i jednostavnije je voditi razgovor ukoliko ne morate pisati u isto vrijeme dok razgovarate sa ispitanikom. U ovim vrstama istraživanja razgovor je najbolje voditi pojedinačno sa svim zaposlenim, osim ukoliko se ne radi sa prevelikim brojem ispitanika. Ukoliko je veći broj zaposlenih ovaj razgovor se može voditi i koristeći metodu fokus grupe, ali u tom slučaju, na kraju ispitivanja, svakom ispitaniku, ukoliko to želi, potrebno je ostaviti prostor da dodatno iznese svoje mišljenje, stav ili zapažanje.

b) Kreirati Protokol za razgovor sa stručnim osobama tijekom posjeta ustanovi

Razgovor sa stručnim osobama obavljati prema unaprijed pripremljenom protokolu koji je u pravilu obimniji od protokola za razgovor sa administrativnim i tehničkim osobljem. Nakon uvodnog dijela protokola u kojem ćete se predstaviti ko ste, u koju svrhu vršite navedeno istraživanje, koji je cilj ovakvog istraživanja ispitanicima obvezno naglasiti da je razgovor isključivo na dobrovoljnoj osnovi te tražiti dozvolu za snimanjem istog. Mnogo lakše i jednostavnije je voditi razgovor ukoliko ne morate pisati u isto vrijeme dok razgovarate sa ispitanikom. U ovim vrstama istraživanja razgovor je najbolje voditi pojedinačno sa svim stručnim osobama ili po timovima ukoliko su tako organizirani u ustanovama u kojima rade, osim ukoliko se ne radi sa prevelikim brojem ispitanika. Ukoliko je veći broj zaposlenih ovaj razgovor se može voditi i koristeći metodu fokus grupe, ali u tom slučaju, na kraju ispitivanja, svakom ispitaniku, ukoliko to želi, je potrebno ostaviti prostor da dodatno iznese svoje mišljenje, stav ili zapažanje.

3.4.3. Obvezan sadržaj istraživanja

a) Protokol za razgovor sa administrativnim i tehničkim osobljem treba da sadrži pitanja o sljedećim segmentima rada ustanove:

Predstavljanje zaposlenog na administrativnim i tehničkim poslovima (ime, struka, koliko dugo rade na trenutačnom poslu i slično);

Opći utisak o radu ustanove (opisati zaposlene, opisati korisnike, opisati opću atmosferu u ustanovi);

Profil tehničkog i administrativnog osoblja (trenutačna popunjenost ovim kadrom, prijedlozi u svezi sa promjenom strukture rada ustanove i slično);

Procjena vlastite fizičke sigurnosti u ustanovi (ostvarivanje prava zaposlenih, uvažavanje mišljenja zaposlenih u ustanovi, prednosti rada u kolektivu, nedostaci rada u kolektivu);

Stručno usavršavanje i napredovanje (mogućnosti stručnog usavršavanja i napredovanja);

Stav o sustavu skrbi za djecu i mlade koji su u sukobu sa zakonom (prijedlozi za poboljšanje rada vaše ustanove).

Također, veoma važno je ostaviti i dodatni prostor na kraju upitnika gdje bi se mogla navesti i dodatna zapažanja ili zabrinutosti, a koja nisu obuhvaćena upitnikom.

Prilog 3. Protokol za razgovor sa administrativnim i tehničkim osobljem tijekom posjeta ustanovi

b) **Protokol za razgovor sa stručnim timom tijekom posjeta ustanovi** treba da sadrži pitanja o sljedećim segmentima rada:

- **Utvrditi opći dojam o ustanovi** (organizaciona struktura, infrastruktura ustanove, tehnička opremljenost, uvjeti smještaja, usluge koje se pružaju korisnicima, smještajni kapaciteti, odnos sa drugim zaposlenim, odnos sa korisnicima);
- **Utvrditi opći dojam o funkcioniranju pravosudnog sustava kada su u pitanju maloljetnici u sukobu sa zakonom;**
- **Ključne potrebe ustanove, korisnika i stručnog tima ustanove, prednosti u radu ustanove, odnosno u čemu se ogleda uspjeh ustanove, a koji su nedostaci (čime niste zadovoljni);**
- **Standardi kvaliteta i teorijska podloga** (vrijednosti i principi na kojima se temelji rad ustanove, teorije i modeli tretmanskog rada sa maloljetnicima, tehnike i metode koje se primjenjuju u radu sa korisnicima);
- **Prostorni resursi i opremljenost** (uvjeti rada u ustanovi, što je potrebno poboljšati ili unaprijediti, ocjena prostora u kojem se odvija tretmanski rad (sobe, materijal, stručna literatura), ljudski resursi, sadržaj za sportske aktivnosti, sadržaj za druge aktivnosti (knjižnica, čitaonica, pristup računalu, internetu, tv, radio, telefonski razgovori, muzički, likovni atelje), kvalitet ishrane, higijena i održavanje prostorija u ustanovi);
- **Organizacija rada** (postojanje pravilnika o kućnom redu ustanove, njegov sadržaj, provođenje i poštovanje, upoznavanje korisnika sa njegovim sadržajem i drugim pravima i obvezama prigodom prijama, način organizacije rada u ustanovi radnim danima i u dane vikenda, prekid smještaja u ustanovi, priprema na izlazak iz tretmana, dodjeljivanje pogodnosti korisnicima);
- **Usluge / programi / aktivnosti** (grupni sastanci, grupne aktivnosti, individualni i grupni programi i aktivnosti, uključenost roditelja u individualne tretmane, programi nenasilne

- komunikacije, asertivni treninzi, tretman osposobljavanja za samostalni život, programi postpenalne zaštite);
- **Adekvatnost i učinkovitost usluga** (način procjene potreba korisnika, sadržaj tretmana za pojedinog korisnika, praćenje učinkovitosti pojedinih usluga);
 - **Stručni tim** (profil stručnog osoblja, prednosti i nedostaci stručnog osoblja, postojanje mogućnosti za stručno napredovanje, provođenje edukacija i stručnog usavršavanja stručnog osoblja);
 - **Komunikacija korisnika sa osobama izvan ustanove** (komunikacija sa roditeljima, drugim srodnicima ili drugim osobama, korištenje godišnjeg odmora, ostvarivanje komunikacije sa socijalnom službom);
 - **Suradnja sa subjektima iz vladinog i nevladinog sektora** (sprovođenje različitih projekata u suradnji sa vladinim, nevladinim i međunarodnim organima i organizacijama, podrška od strane resornih ministarstava);
 - **Korisnici** (profil korisnika u ustanovi, učestalost korisnika u izradi, planiranju i praćenju učinkovitosti usluga, privatnost korisnika, odnos stručnog osoblja i korisnika, kako unaprijediti stanje u ustanovi);
 - **Sigurnost u ustanovi** (procjena sigurnosti u ustanovi zaposlenih i korisnika, da li su evidentirani slučajevi ugroženosti);
 - **Zdravstvena zaštita** (vrsta zdravstvene zaštite koja je osigurana korisnicima – primarna, specijalistička, programi liječenja od ovisnosti, sistematski pregledi, procjena psihološkog stanja korisnika).

Prilog 4. Protokol za razgovor sa stručnim timom tijekom posjete ustanovi

3.5. Realiziranje zadatka broj 5.

3.5.1. Naziv zadatka

Analizirati podatke dobivene putem instrumenata istraživanja koji su predstavljani u ovoj Metodologiji, a od strane djece koja su smještena u ustanovama koje su nadležne za izvršenje institucionalnih sankcija prema djeci u sukobu sa zakonom.

3.5.2. Način realiziranja

Kreirati Protokol za razgovor sa djecom i mladima tijekom posjete ustanovi

Razgovor sa djecom i mladima je jedan od najvažnijih segmenata istraživanja (ako ne i najvažniji) u ovoj oblasti. Razgovor sa djecom i mladima koji su smješteni radi izdržavanja neke od institucionalnih sankcija potrebno je obavljati prema unaprijed pripremljenom protokolu. Nakon uvodnog dijela protokola u kojem ćete se predstaviti, ko ste, u koju svrhu vršite navedeno istraživanje, koji je cilj ovakvog istraživanja, ispitanicima obvezno naglasiti da je razgovor isključivo na dobrovoljnoj osnovi te tražiti dozvolu za snimanjem istog. Mnogo lakše i jednostavnije je voditi razgovor ukoliko ne morate pisati u isto vrijeme dok razgovarate sa ispitanikom. Važno je i reći da sami mogu odlučiti da u svakom trenutku razgovora mogu odustati, bez ikakvih posljedica.

U ovim vrstama istraživanja razgovor je najbolje voditi pojedinačno sa svim korisnicima, osim ukoliko se ne radi sa prevelikim brojem ispitanika. Ukoliko je veći broj korisnika ovaj razgovor se može voditi i koristeći metodu fokus grupe, ali u tom slučaju, na kraju ispitivanja, svakom korisniku, ukoliko to želi, potrebno je ostaviti prostor da dodatno iznese svoje mišljenje, stav ili zapažanje. Također, veoma je važno da ispitivanje vrši jedan istraživač koji mora posjedovati afinitet, kao i iskustvo u radu sa djecom i mladima. Ukoliko istraživanje vrši više istraživača taj broj ne smije biti veći od broja korisnika koji se ispituje.

Istraživači moraju, jezikom prilagađenim djeci i mladima nad kojima se vrši istraživanje, približiti samo istraživanje na način da će im se uvodom dijelu, a nakon predstavljanja ukazati da je jako važno da oni iznesu sve prednosti i nedostatke života u ustanovi, kako oni vide svrhu boravka i da li oni imaju neke prijedloge za poboljšanje života i tretmana. Također, važno im je naglasiti da je plan istraživača da posjete sve ustanove ovog tipa te obaviti razgovore sa svim korisnicima i odraslim osobljem kako bi se na kraju predložile smjernice kojima će se ukazati na sve prednosti i nedostatke, a sa ciljem da djeci, mladima i odraslima posao i život u ustanovama bude ugodniji i bolji.

Isto tako važno je naglasiti da se žele čuti njihovi stavovi i pozvati ih da otvoreno i iskreno iznesu sva svoja razmišljanja i ideje. Naglasiti da nema točnih i netočnih odgovora, da je jako važno da kažu sve što imaju, zamoliti ih da govore jedan po jedan kako bi slušali jedni druge i da mogu eventualno dati komentar ili dodati nešto na izlaganje drugog korisnika.

Također, jedan od najvažnijih segmenata jeste i obveza istraživača da naglasi da se djeci i mladima garantira zaštita i povjerljivost svake informacije koju iznesu i da informacije koje bi mogle otkriti njihov identitet nikako neće biti uključene u izvješće ili prezentaciju rezultata.

Iako su pitanja u protokolu unaprijed pripremljena potrebno je omogućiti spontano uključivanje u razgovor svakog korisnika.

Na kraju izlaganja istraživača, obvezno djeci postaviti djeci pitanje: „Želite li sada nastaviti razgovor kada imate sve ove informacije?“.

3.5.3. Obvezan sadržaj izvješća

Protokol za razgovor sa djecom i mladima:

- ***Podaci o ustanovi, gradu, vremenu ispitivanja, istraživaču, broju ispitanika, starosnoj dobi i spolu djece;***
- ***Osnovna pitanja kao uvod u razgovor*** (vremenski boravak, koliko je još ostalo do isteka sankcije, raniji život, utvrditi da li znaju točan naziv ustanove, da li imaju neke metaforičke nazive za ustanovu, njene korisnike i zaposlene, da opišu ustanovu);
- ***Ključna pitanja*** (dolazak u ustanovu, opisati prve dane, osjećanja u tom razdoblju, odnos osoblja i drugih korisnika po prijemu, razlozi smještaja u ustanovu, dopustiti navođenje konkretnih primjera o tomu čime su zadovoljni ili nezadovoljni);
- ***Svakodnevica*** (kvalitet hrane, higijenske potrebe, odjeća i obuća, kulturne, sportske i druge aktivnosti, bavljenje sportom, radionice, sekcije, radno osposobljavanje, školovanje, pristup knjižnici, radio-televizijskim programima, internetu, tisku i drugim publikacijama, dnevni, tjedni i godišnji odmori, zdravstvene usluge, vjerski obredi, kako izgleda vaš uobičajen dan u ustanovi);

- **Komunikacija sa okolinom** (kontakt sa obitelji, posjete, telefonski razgovori, dolazak druge djece u ustanovu, dolazak i posjeti profesionalnih osoba, komunikacija sa pripadnicima centra za socijalni rad);
- **Prava u svezi sa postupkom** (obavješćavanje o pravilima ustanove, vašim pravima i obvezama u prva 24 sata, pravo na prigovor, prava u ustanovi);
- **Stanje u ustanovi** (mišljenje o vaspitačima, stegovno/disciplinsko kažnjavanje ili neki drugi oblik kažnjavanja, uvažavanje mišljenja korisnika, omogućavanje rada i plaćanje za isti, vršnjačko nasilje, odnos sa drugim korisnicima, odnos sa drugim odraslim u ustanovi, korist koju imaju od boravka u ustanovi, generalni dojam o ustanovi, preporuka za druge mlade, planovi po islasku, dodatna zapažanja).

Prilog 5. Protokol za razgovor sa djecom i mladima tijekom posjete ustanovi

3.6. Realiziranje zadatke broj 6.

3.6.1. Naziv zadatka

Analizirati podatke dobivene putem instrumenata istraživanja koji su predstavljeni u ovoj Metodologiji, a od strane vanjskih subjekata koji učestvuju u postupcima u kojima se izriče neka od institucionalnih sankcija prema djeci u sukobu sa zakonom.

3.6.2. Način realiziranja

Kreirati Upitnik za vanjske subjekte koji učestvuju u postupcima u kojima se izriče neka od institucionalnih sankcija prema djeci u sukobu sa zakonom

Upitnik za vanjske subjekte koji učestvuju u postupcima u kojima se izriče neka od institucionalnih sankcija prema djeci u sukobu sa zakonom kreira se sa ciljem dobivanja uvida u stanje u ustanovama u koje su smješteni maloljetnici u sukobu sa zakonom, kao i sa ciljem dobivanja potrebnih podataka o ulozi vanjskih subjekata u institucionalnom tretmanu djece smještene u ustanovama. Po dobivanju podataka koji vanjski subjekti su učestvovali u postupcima u kojima se izriče neka od institucionalnih sankcija prema djeci u sukobu sa zakonom, *Upitnik za vanjske subjekte* potrebno je poslati svim vanjskim subjektima koji su tom prigodom identificirani da su učestvovali u postupcima prema djeci koja se nalaze na institucionalnom tretmanu.

3.6.3. Obvezan sadržaj istraživanja

- **Opći podaci o ustanovi** (puni naziv ustanove, entitet/distrikt, županija/kanton, direktor/ravnatelj/predsjednik ustanove, struktura zaposlenih koji rade sa djecom koja su u sukobu sa zakonom (broj, naziv radnog mjesta));
- **Sud** (broj postupajućih sudaca za maloljetnike, obvezni godišnji obilasci, ostvarivanje neposrednog kontakta sa maloljetnicima i stručnim osobama, uvid i pregled dokumentacije, ocjena tretmana, uočavanje propusta, utvrđivanje činjenica i okolnosti koje upućuju na potrebu poduzimanja mjera zaštite prava maloljetnika);

- **Tužiteljstvo** (broj postupajućih tužitelja za maloljetnike, obvezni godišnji obilasci, ostvarivanje neposrednog kontakta sa maloljetnicima i stručnim osobama, uvid i pregled dokumentacije, ocjena tretmana);
- **Organ starateljstva** (ostvarivanje kontakta sa maloljetnicima i njihovom obitelji, posjeti, pripreme za otpust, pružanje pomoći oko iznalaženja smještaja i sredine u kojoj će živjeti po izlasku iz ustanove, pomoć oko dovršetka započetog obrazovanja i stručnog usavršavanja, pomoć oko liječenja radi zaštite njegovog fizičkog i duševnog zdravlja, pomoć pri pronalasku zaposlenja, pomoć pri obezbjeđivanju ishrane, odjeće i financijskih sredstava, skrb o maloljetnicima bez roditeljskog staranja).

Prilog 6. Upitnik za vanjske subjekte koji učestvuju u postupcima u kojima se izriče neka od institucionalnih sankcija prema djeci u sukobu sa zakonom

IV PRILOZI

Prilog 1. Upitnik Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine za ustanove u koje su smješteni maloljetnici u sukobu sa zakonom u Bosni i Hercegovini

Upitnik za ustanove u koje su smješteni maloljetnici u sukobu sa zakonom u Bosni i Hercegovini

Upitnik je kreiran sa ciljem dobivanja uvida u stanje u ustanovama u koje su smješteni maloljetnici u sukobu sa zakonom u Bosni i Hercegovini. Na pitanja odgovarate tako što ćete zaokružiti jedan od ponuđenih odgovora, a gdje je predviđeno upisati tražene podatke na praznu liniju. Molimo Vas za iskrenost pri davanju odgovora na pitanja, te da ne preskačete pitanja, jer svaki Vaš odgovor je važan.

Hvala na suradnji!

Institucija ombudsmana/ombudsmena za ljudska prava BiH

OPĆI/OPŠTI PODACI O USTANOVU

Puni naziv ustanove:

Entitet/Distrikt:

Županija/Kanton:

Direktor ustanove:

Organizaciona struktura ustanove:

Stupanj sigurnosti – zatvorenosti:

Struktura uposlenika:

Kapacitet ustanove:

Struktura korisnika po uzrastu:

Struktura korisnika po krivičnim djelima:

Taksativno navesti naziv i sjedište tijela/organa koji su uputili korisnike u ustanovu:

Trenutačna popunjenost ustanove:	
PROSTORNI RESURSI	
Da li smatrate da su uvjeti smještaja zadovoljavajući?	1. DA 2. NE
Ukoliko je odgovor ne, navedite razloge:	
Da li smatrate da su kapaciteti za tretman maloljetnika zadovoljavajući?	1. DA 2. NE
Ukoliko je odgovor ne, navedite razloge:	
Da li su osigurani sadržaji za sportske aktivnosti?	1. DA 2. NE
Navedite vrste rekreacije i sportova kojima se može baviti:	
Da li djeca provode tri sata dnevno na otvorenom?	1. DA 2. NE
Ukoliko je odgovor ne, navedite razloge:	
PRIJAM	
Da li djetetu objašnjena prava i obveze prigodom prijama?	1. DA 2. NE
Da li je osigurana kopija pravilnika za svako dijete?	1. DA 2. NE
PROCJENA OSTVARENOSTI SVRHE TRETMANA	
Da li sačinjavate individualne planove?	1. DA 2. NE
Da li su roditelji uključeni u individualne planove?	1. DA 2. NE
Veličina odgojne/vaspitne grupe	
Da li se provodi program tretmana?	1. DA 2. NE
Da li se provodi program nenasilne komunikacije?	1. DA 2. NE

Da li se provodi program asertivnih treninga?	1. DA 2. NE
Da li se provodi program osposobljavanja za samostalni život?	1. DA 2. NE
Da li provodite program usmjeren na postpenalnu zaštitu?	1. DA 2. NE
Da li službe socijalne zaštite održavaju vezu između maloljetnika, njegove obitelji/porodice i ustanove?	1. DA 2. NE
Da li službe socijalne zaštite rade sa maloljetnikom tijekom pripreme za otpust?	1. DA 2. NE
Da li je maloljetnicima osigurano adekvatano školovanje, osnovna/srednja škola?	1. DA 2. NE
KOMUNIKACIJA SA OSOBAMA IZVAN USTANOVE	
Da li maloljetnici imaju posjete barem jednom tjedno od strane roditelja i ostalih srodnika?	1. DA 2. NE
Da li maloljetnici imaju posjete dva puta mjesečno od strane drugih osoba?	
Da li maloljetnici imaju godišnji odmor?	1. DA 2. NE
Da li maloljetnici imaju neograničen prijam paketa?	1. DA 2. NE
Da li maloljetnici imaju pravo na telefonski razgovor najmanje dva puta tjedno?	1. DA 2. NE
Da li maloljetnici imaju pristup knjižnici/biblioteci?	1. DA 2. NE
Da li maloljetnici imaju pristup internetu?	1. DA 2. NE
Da li maloljetnici imaju pristup televiziji?	1. DA 2. NE
Da li maloljetnici imaju pristup radiju?	1. DA 2. NE
Da li sudac ili tužitelj najmanje dva puta godišnje obilaze maloljetnike smještene u ustanovu?	1. DA 2. NE
ZDRAVSTVENA ZAŠTITA	
Da li maloljetnici imaju medicinski pregled u roku od 24 sata od prijama?	1. DA 2. NE
Da li maloljetnici imaju jedanput godišnje sistematski pregled u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi?	1. DA 2. NE
Da li se nalaz dostavlja sucu ili tužitelju, roditeljima i službi socijalne zaštite?	1. DA 2. NE
Da li se dva puta godišnje sastavlja izvješće o psihičkom stanju maloljetnika?	1. DA 2. NE
Da li se izvješće dostavlja sucu ili tužitelju, roditeljima i službi socijalne zaštite?	1. DA 2. NE

Da li je maloljetnicima osigurana primarna zdravstvena zaštita?	1. DA 2. NE
Da li su maloljetnicima osigurane specijalističke usluge?	1. DA 2. NE
Da li je maloljetnicima osiguran program liječenja ovisnosti?	1. DA 2. NE
Da li je i na koji način pojava COVID-19 utjecala na ostvarivanje prava maloljetnika u ustanovi?	1.DA 2. NE
Ukoliko je odgovor DA, molimo da obrazložite.	
Da li ste tijekom razdoblja trajanja pandemije omogućili maloljetnicima posjete i druge aktivnosti?	1.DA 2. NE
Da li ste maloljetncima obezbijedili tijekom trajanja pandemije sredstva zaštite (maske, rukavice, dezinfekciona sredstva)?	1.DA 2.NE
SUSTAV PRIGOVORA	
Da li maloljetnici imaju pravo na prigovor?	1. DA 2. NE
Broj prigovora u 2019. godini?	
Broj prigovora u 2020. godini?	
Da li postoje neka dodatna zapažanja ili zabrinutosti, koja nisu obuhvaćena upitnikom? Ukoliko postoje, molimo da ih istaknete i obrazložite.	

Upitnik ispunio/la (ime i prezime, obrazovanje i pozicija u ustanovi):

Datum:

Prilog 2. Protokol za pregled dokumentacije Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine

PROTOKOL
za pregled dokumentacije

Ustanova / grad, mjesto	
Datum terenskog posjeta	

	Bilješke
I. Primarni dokumenti (npr. Pravilnik o kućnom redu, procedure, protokoli postupanja)	
II. Ostali dokumenti koji se koriste u radu ustanove (časopisi, priručnici, interni materijali)	
III. Stručna literatura koja se koristi u radu	
IV. Dostupnost <ul style="list-style-type: none">● Društvene mreže● Web stranica ustanove● Objave u medijima <p>Da li su ažurirani podaci na web stranici, društvenim mrežama?</p> <p>Da li postoje objave u medijima koji se odnose na ustanovu?</p> <p>Koliko često?</p> <p>O kakvim vrstama objava se radi?</p>	

Dokumentacija o korisnicima (pregled personalnih dosijea nekoliko korisnika)	1	2	3	4	5
<i>Rodni list</i>					
<i>Putovnica/Pasoš</i>					
<i>Zahtjev za smještaj</i>					
<i>Rješenje o smještaju</i>					
<i>Individualni plan i program rada</i>					
<i>Ostali dokumenti</i> (npr. <i>Dokumenti vezani za ostvarivanje pogodnosti</i>)					
<i>1.</i>					
<i>2.</i>					
<i>3.</i>					
<i>4.</i>					
<i>5.</i>					
<i>Dokumenti/stvari/sentimentalne vrijednosti</i> (npr. fotografije, važne osobne stvari i sl.)					
<i>1.</i>					
<i>2.</i>					
<i>3.</i>					
<i>4.</i>					
<i>5.</i>					

Prilog 3. Protokol Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovini za razgovor sa administrativnim i tehničkim osobljem

**PROTOKOL
za razgovor s administrativnim i tehničkim osobljem**

Ustanova / grad, mjesto	
Datum i vrijeme razgovora	
Članovi tima	
Učesnici iz ustanove	

Ja sam, članica radne grupe za izradu Specijalnog izvješća o stanju u ustanovama u kojima su smještena djeca u sukobu sa zakonom. Ombudsmeni Bosne i Hercegovine su odlučili da u suradnji sa UNICEF-om u BiH izrade sveobuhvatnu analizu o stanju u ustanovama u kojima su smještena djeca u sukobu sa zakonom. Ova aktivnost predstavlja nastavak suradnje Ombudsmana i UNICEF-a sa krajnjim ciljem zaštite maloljetnika u sukobu sa zakonom od torture, neljudskog i ponižavajućeg tretmana.

Jedna od ključnih, početnih aktivnosti ovog Programa je i detaljna analiza stanja i potreba ustanova za djecu i mlade s problemima u ponašanju što provodimo u suradnji sa odgojnim ustanovama. Dio tih podataka, prikupit će se upitnicima, a dio neposrednim razgovorom pa i ovom fokusnom grupom. Smatramo da je nemoguće izraditi sveobuhvatnu analizu ove problematike bez Vašeg aktivnog učešća.

Svrha ovog razgovora s Vama je sticanje boljeg uvida u potrebe, očekivanja i izazove u radu odgojnih/vaspitnih ustanova usmjerenih zaštiti djece i mladih i njihovih obitelji.

Cilj ovog razgovora je upoznati Vaše iskustvo i doživljaje ustanove i Vašeg rada u ustanovi. Zanima nas kako doživljavate rad u ustanovi, njeno svakodnevno funkcioniranje, opću klimu, koliko ste zadovoljni, koje izazove, a koje prednosti prepoznajete i sl.

Vaše učešće u ovom razgovoru je potpuno dobrovoljno. Razgovor i svi podaci služiti će samo za stvaranje ukupne slike, a neće biti pojedinačno prikazani niti će se bilo gdje spominjati Vaše ime. Također, možete odustati u svakom trenutku od učešća, ako tako želite, a možete dobiti uvid u rezultate vezane uz ovaj razgovor/fokusnu grupu.

Razgovor je potrebno snimati tako da prigodom obrade podataka možemo točno razumjeti što učesnici kažu (jer ja ne bih mogla/mogao zapisivati i razgovarati s Vama istodobno).

Zanima me jeste li sve razumjeli, imate li možda dodatnih pitanja ili nejasnoća?

Ako ste sve razumjeli, mogu li smatrati da prihvatate učešće u ovom razgovoru (uz snimanje), kao što sam navela/naveo?

Predstavljanje učesnika-uposlenika (ime, struka, koliko dugo rade na trenutačnom poslu)

Bilješke

Teme/Pitanja	Bilješke
1. Kakav je Vaš opći utisak o radu ustanove u kojoj radite? - Kako biste opisali zaposlene, a kako korisnike?	
2. Kako biste opisali kako se osjećaju zaposleni u ovoj ustanovi, a kako se osjećaju korisnici	
3. Kako biste opisali i procijenili opću atmosferu u ustanovi? - Što su dobre, a što loše stvari s kojima se u kolektivu suočavate? - Što po vašem mišljenju utječe na opću atmosferu (bilo dobru ili lošu) u Vašoj ustanovi? - Imate li prijedloge za unaprijeđenja radne atmosfere u ustanovi? - Koji bi to prijedlozi bili?	
4. Koji je trenutačno profil tehničkog i administrativnog osoblja u ustanovi? - Koji kadar vam nedostaje? - Kojeg kadra ima dovoljno? - Imate li nekih prijedloga u promjeni strukture u narednom razdoblju?	
5. Kako vidite organizaciju rada u smislu administrativnih i tehničkih poslova u Vašoj ustanovi? - Postoji li jasna podjela rada, preuzimate li dijelove posla jedni od drugih? - Vlada li kultura uvažavanja između vas? - Sa drugim osobljem na razini ustanove?	
6. Kako procjenjujete Vašu fizičku sigurnost?	
7. Koja su Vaša prava? Kako se ona uvažavaju?	
8. Kako se Vaš glas i vaše potrebe čuju i uvažavaju? - Ukoliko imate ideja o poboljšanju određenih aspekata rada, s kime to možete podijeliti? - Imate li utisak da se Vaše mišljenje uvažava?	
9. Imate li priloge stručno napredovati u Vašem domenu rada?	
10. Kako generalno gledate na sustav skrbi za djecu i mlade s problemima u ponašanju? - Kako gledate na sebe kao dio tog sustava?	

11. Koje su prednosti Vašeg kolektiva (na stručnoj razini, administrativnoj razini, razini cijele ustanove)?	
12. Kako biste opisali nedostatke Vašeg kolektiva (na stručnoj razini, administrativnoj razini, razini cijele ustanove)?	
13. Što po Vašem mišljenju u najvećoj mjeri ugrožava rad ovog kolektiva, a što u najvećoj mjeri doprinosi kvalitetnom funkcioniranju ustanove u cjelini?	
14. Da li je i na koji način pandemija COVID 19 utjecala na Vaš rad u ustanovi /da li ste imali dovoljno dezinfekcionih sredstava, maski, rukavica i sl.)?	
15. Koji bi generalno bili Vaši prijedlozi za unaprijeđenje rada ustanove?	

Prilog 4. Protokol Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine za razgovor sa stručnim timom

**PROTOKOL
za razgovor sa stručnim timom**

Puni naziv stanove, grad/mjesto	
Datum i vrijeme razgovora	
Članovi stručnog tima ustanove	

Ja sam (ime i prezime), (pozicija) u Instituciji ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine i član radne grupe na izradi Specijalnog izvješća o situaciji u ustanovama u kojima su smješteni maloljetnici u sukobu sa zakonom u Bosni i Hercegovini u 2021. godini, koji se implementira uz podršku UNICEF-a u Bosni i Hercegovini. Također, danas su sa mnom članovi radne grupe_____.

Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne Hercegovine u svom radu posebnu pozornost posvećuje zaštiti prava i sloboda djece, praćenju stanja u ovoj oblasti, pripremanju izvješća o stanju prava djece, te osiguravanju primjene međunarodnih standarda.

Zajednička suradnja UNICEF-a u Bosni i Hercegovini i Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine rezultirala je izradama „Analize stanja u ustanovama u kojima su smješteni maloljetnici u sukobu sa zakonom u Bosni i Hercegovini“ i Izvješća o realiziranju Preporuka iz

dokumenta pod nazivom „Analiza stanja u ustanovama u kojima su smješteni maloljetnici u sukobu sa zakonom u Bosni i Hercegovini“ i ocjena trenutnog stanja.

Ombudsmeni BiH nastavljaju suradnju sa UNICEF-om te su tijekom rujna 2021. godine ponovno posjetili sve ustanove u kojima su smještena djeca u sukobu sa zakonom, izradili Specijalno izvješće o stanju u ustanovama u kojima su smještena djeca u sukobu sa zakonom, ali i uradili sveobuhvatnu i kvalitetnu metodologiju za posjet ustanovama ovog tipa, koja bi se koristila i prigodom narednih posjeta i to ne samo od Ombudsmana, već i od drugih relevantnih faktora (poput ad hoc formiranih komisija ili nevladinih organizacija, itd). Zaštita maloljetnika u sukobu sa zakonom od torture, neljudskog i ponižavajućeg tretmana je permanentna zadaća svih nadležnih tijela/organa i institucija, i ona podrazumijeva aktivnu ulogu ne samo preventivnih mehanizama, već i Ombudsmana, predstavnika zakonodavne vlasti, pravosuđa i organizacija civilnog društva.

Cilj ovog projekta je izrada Specijalnog izvješća o stanju u ustanovama u kojima su smještena djeca u sukobu sa zakonom i Metodologije posjeta ustanovama u koje su smještena djeca u sukobu sa zakonom koja će služiti svim relevantnim akterima u budućnosti prigodom obilaska i posjeta ustanova, bilo da je riječ o *ad hoc* formiranim tijelima ili radnim grupama ili trajno uspostavljenim tijelima pri zakonodavnim ili izvršnim organima vlasti ili u okviru neovisnih institucija poput Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine.

Prigodom izrade Specijalnog izvješća predviđen je posjet ustanovama, kao i prethodno slanje upitnika ustanovama i prikupljanje podataka s ciljem dobivanja uvida u stanje u ustanovama u kojima su smješteni maloljetnici u sukobu sa zakonom u Bosni i Hercegovini. Prigodom posjeta predviđen je razgovor sa stručnim osobljem ustanove, administrativnim i tehničkim osobljem, a poseban fokus usmjeren je na razgovor sa djecom.

Vaše sudjelovanje u ovom razgovoru je potpuno dobrovoljno, a Vi u svakom momentu možete odustati od sudjelovanja, sa napomenom da će prije finaliziranja Specijalnog izvješća Preliminarno izvješće bit upućeno svim ustanovama i nadležnim organima na komentar, odnosno moguće dostavljanja sugestija i primjedbi.

Da li ste razumjeli sve o čemu smo Vas obavijestili, da li imate nekih dodatnih pitanja ili nejasnoća? S obzirom na to da nismo u mogućnosti snimati današnji razgovor, zamolit ću Vas da govorite sporije kako bismo zabilježili sve informacije koje nam saopćavate. Zahvaljujemo na razumijevanju. Ako ste sve razumjeli, mogu li smatrati da prihvatate sudjelovanje u ovom razgovoru kao što sam navela/naveo?

I. OPĆI PODACI O USTANOVU

Pitanja za razgovor	Bilješke
<p>Kako biste opisali vaš opći dojam ustanove?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kada je u pitanju organizaciona struktura ustanove? • Da li ste zadovoljni infrastrukturom same ustanove i tehničkom opremljenošću ustanove? • Da li su uvjeti smještaja zadovoljavajući i prilagođeni korisnicima ili smatrate da bi se uvjeti mogli dodatno unaprijediti? • Da li smatrate da su usluge koje se korisnicima pružaju u ustanovi adekvatne i zadovoljavajuće? • Da li smatrate da su smještajni kapaciteti ustanove zadovoljavajući i da mogu odgovoriti na stvarnu potrebu ustanove ? • Kako biste opisali zaposlenike, a kako korisnike? 	
<p>Koji je Vaš opći dojam i Vaša procjena funkcioniranja pravosudnog sustava kada su u pitanju maloljetnici u sukobu sa zakonom?</p>	
<p>Što smatrate da su ključne potrebe:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ustanove, - korisnika, - stručnog tima ustanove 	
<p>Što smatrate da su prednosti u radu ustanove (u čemu se ogleda uspjeh ustanove), a koji su nedostaci (čime niste zadovoljni)?</p>	

II. STANDARDI KVALITETE I TEORIJSKA PODLOGA

Pitanja za razgovor	Bilješke
<p>Na kojim vrijednostima ili principima se temelji rad ove ustanove?</p>	
<p>Na kojim teorijama i modelima se temelji tretmanski rad sa maloljetnicima? Da li postoje određene tehnike/metode koje se primjenjuju u radu sa korisnicima?</p>	

III. PROSTRORNI RESURSI I OPREMLJENOST

Pitanja za razgovor	Bilješke
Da li smatrate da su uvjeti za Vaš rad u ustanovi zadovoljavajući?	
Da li postoje određene stvari koje bi se trebale poboljšati/unaprijediti, a kako biste kvalitetnije obavljali Vaše zadatke?	
Da li smatrate da su resursi kojim raspolaže ustanova dovoljni kako bi odgovorili na potrebe korisnika, kao i stručnog osoblja ustanove, a u pogledu: <ul style="list-style-type: none">• prostora u kojim se odvija tretmanski rad (sobe, materijal, stručna literatura)• ljudski resursi• sadržaj za sportske aktivnosti• sadržaj za druge aktivnosti (knjižnica, čitaonica, pristup računalu, internetu, tv, radio, telefonski razgovori, muzički, likovni atelje)• kvalitet prehrane• higijena i održavanje prostorija u ustanovi	

IV. ORGANIZACIJA RADA

Pitanja za razgovor	Bilješke
Da li postoji Pravilnik o kućnom redu ustanove i što je njime definirano? <ul style="list-style-type: none">• Da li se prati njegova provedba?• Da li se poštuje?	
Da li su korisnicima objašnjena prava i obveze prigodom prijama?	
Kako je organiziran rad u ustanovi radnim danom, a kako vikendom?	
Kada i zbog čega dolazi do prekida u smještaju /tretmanu? <ul style="list-style-type: none">• Temeljem kojih pokazatelja donosite takvu odluku?	
Kako se priprema korisnik na izlazak iz tretmana? <ul style="list-style-type: none">• da li postoji neki poseban program s tom namjenom?	
Da li rukovoditelj ustanove maloljetnicima dodjeljuje određene pogodnosti?	

V.USLUGE / PROGRAMI / AKTIVNOSTI

Pitanja za razgovor	Bilješke
<p>Koje usluge nudite za svoje korisnike?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koje usluge se nude na individualnoj, a koje na grupnoj razini? • Koliko često se odvijaju grupni sastanci, koje su obično teme? • Da li postoje neke druge grupne aktivnosti i koje? 	
<p>Koji oblici individualne stručne podrške su dostupni za korisnike, na koji način se provode i u kojim vremenskim intervalima?</p> <p>Da li su roditelji uključeni u individualne planove?</p> <p>Da li se provodi program tretmana? Koje su prednosti i nedostaci tretmana?</p> <p>Da li se provodi program nenasilne komunikacije?</p> <p>Da li se provodi program asertivnih treninga?</p> <p>Da li se provodi tretman osposobljavanja za samostalni život?</p> <p>Da li se provodi program usmjeren na postpenalnu zaštitu?</p>	

VI. ADEKVATNOST I UČINKOVITOST USLUGA

Pitanja za razgovor	Bilješke
<p>Na koji način procjenjujete potrebe korisnika?</p>	
<p>Na koji način planirate sadržaj tretmana za pojedinog korisnika?</p>	
<p>Da li i na koji način pratite učinkovitost pojedine usluge?</p>	

VII.STRUČNI TIM

Pitanja za razgovor	Bilješke
Koji je trenutni profil stručnog osoblja u ustanovi? <ul style="list-style-type: none">• Koji kadar vam nedostaje?• Kojeg kadra ima dovoljno?• Imate li nekih prijedloga u promjeni strukture u narednom razdoblju?	
Kada je u pitanju stručnost kolektiva, što biste rekli koje su prednosti, a koje slabosti /nedostaci?	
Da li postoji mogućnost za stručno napredovanje?	

VIII.EDUKACIJE

Pitanja za razgovor	Bilješke
Da li postoje određene edukacije za stručni tim? <ul style="list-style-type: none">• Ukoliko da, koliko često, koje teme se najčešće razmatraju, ko provodi/vrši edukacije?• Da li postoji interesiranje za edukacije/usavršavanje?• U kojem pogledu bi se moglo poboljšati stanje?	

IX.KOMUNIKACIJA SA OSOBAMA IZVAN USTANOVE

Pitanja za razgovor	Bilješke
Da li je korisnicima omogućena komunikacija sa osobama izvan ustanove? <ul style="list-style-type: none">• Najmanje jednom tjedno od strane roditelja i ostalih srodnika?• Dva puta mjesečno od strane drugih osoba?	
Da li je korisnicima omogućeno korištenje dnevnih i godišnjih odmora?	
Da li korisnici ostvaruju komunikaciju sa službama socijalne zaštite?	
Kako se ogleda ta komunikacija?	

X.SURADNJA SA SUBJEKTIMA IZ VLADINOG I NEVLADINOG SEKTORA

Pitanja za razgovor	Bilješke
Da li se ustanova prijavljivala na neki od projekata sa međunarodnim i/ili nevladinim organizacijama?	
Da li ustanova ima podršku od strane nadležnog ministarstva: *općenito u radu ustanove? *prijavi/provedbi projekata?	

Kakvu podršku smatrate da bi nadležno ministarstvo moglo pružiti ustanovi, a da bi direktno moglo pomoći u Vašem radu?	
Da li nadležno Ministarstvo pruža bilo koji vid pomoći radu ustanove u zadovoljavanju osnovnih potreba (npr. nabavka opreme, usavršavanje uposlenika i sl.)?	
Da li lokalne organizacije i/ili udruge nude partnerstvo ustanovi u nekim projektima?	
Koja je Vaša uobičajena uloga u tim projektima?	
Da li je ustanova učestvovala u nekom projektu koji se tiče reintegracije maloljetnika nakon izdržane kazne zatvora?	

XI. KORISNICI

Pitanja za razgovor	Bilješke
Koji je trenutni profil korisnika koji dolaze u ustanovu? Da li postoji promjena u trendovima u odnosu na ranije?	
Da li je korisnicima omogućeno da sudjeluju u izradi planova ustanove (godišnjih planova, planiranja novih usluga itd.)?	
Na koji način su korisnici uključeni u planiranje i praćenje učinkovitosti usluga? Uključujete li mišljenje i iskustva djece/korisnika? U koje sve aspekte rada uključujete/uvažavate mišljenje korisnika?	
Na koji način je zaštićena privatnost korisnika u ustanovi? (npr. skrb o važnim osobnim stvarima mladih, fotografijama, pismima i sl.)	

XII. ODNOSI KORISNIKA I STRUČNIH DJELATNIKA USTANOVE

Pitanja za razgovor	Bilješke
Ko čini stručni tim ustanove?	
Kako korisnici oslovljavaju djelatnike stručnog tima ?	
Kakav je generalno odnos i komunikacija između korisnika i stručnih djelatnika?	
Kako biste opisali kako se osjećaju zaposlenici u ovoj ustanovi, a kako se osjećaju korisnici?	
Što bi moglo unaprijediti ili dodatno unaprijediti stanje?	

XIII. SIGURNOST U USTANOVI

Pitanja za razgovor	Bilješke
Da li smatrate da je sigurnost u ustanovi na zadovoljavajućoj razini, a kada su u pitanju korisnici i uposlenici?	
Da li su se desile situacije u kojima je sigurnost korisnika ili uposlenika bila ugrožena?	

XIV. COVID

Pitanja za razgovor	Bilješke
Da li je pojava COVID-19 utjecala na ostvarivanje prava maloljetnika u ustanovi?	
Da li se pojava COVID-19 negativno odrazila na psihičko stanje korisnika ustanove?	
Da li se pojava COVID-19 negativno odrazila na održavanje kontakata korisnika sa vanjskim svijetom (obitelj, prijatelji)?	

XV. ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Pitanja za razgovor	Bilješke
Da li smatrate da je u ustanovi korisnicima osigurana adekvatna zdravstvena zaštita? primarna zdravstvena zaštita, specijalističke usluge, program liječenja od ovisnosti, sistematski pregled, procjena psihičkog stanja korisnika	
Da li smatrate da bi se ove usluge mogle dodatno poboljšati?	

Prilog 5. Protokol za razgovor sa djecom i mladima Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine

Protokol za razgovor sa djecom i mladima

- Dobar dan, predstavljajući, pojasniti da zajedno sa stručnim timom iz Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine, želimo i nastojimo saznati kako djeca i mladi žive u ustanovama poput ove u kojoj se nalaze;
- Da članove tima zanimaju prednosti i nedostaci života u ustanovi, kako mladi vide svrhu boravka i imaju li neke prijedloge za poboljšanje života i tretmana, kao i da nam je plan obići sve ustanove tog tipa u BiH i razgovarati s mladima i odraslima kako bismo predložili smjernice da djeci, mladima i odraslima posao i život u ustanovama bude ugodniji i bolji;
- Pojasniti da želimo čuti njihove stavove, da ih zato pozivamo da otvoreno i iskreno razmijenimo razmišljanja i ideje, poštujući različite poglede. Naglasiti da nema točnih i netočnih odgovora, da je nam je jako važno da kažu sve što imaju, zamoliti ih da govore jedan po jedan kako bi slušali jedni druge i da mogu eventualno dati komentar ili dodati nešto... da je sudjelovanje u ovom razgovoru dobrovoljno i da sami odluče žele li sudjelovati, bez obzira što su ih odrasli iz ustanove zamolili da sudjeluju i da isto tako mogu odustati od sudjelovanja u razgovoru u bilo kojem trenutku;
- Djeci moramo zagarantirati zaštitu i povjerljivost i da informacije koje bi mogle otkriti njihov identitet nikako neće biti uključene u izvješće ili prezentaciju rezultata, kao i da nema točnih ili pogrešnih odgovora i da cijenimo sva njihova mišljenja, prijedloge i ideje.
- Pojasniti djeci da članovi tima imaju pripremljena pitanja kao vodič za razgovor, ali i da se djeca tijekom razgovora mogu spontano uključivati i odgovarati na postavljena pitanja; članovi tima će zapisivati odgovore tijekom razgovora, ali razgovor će se i snimati, kako bi mogli što vjernije prenijeti poruke koje ćete nam reći, ali obvezno zahtijevati suglasnost djece za snimanje razgovora; Snimak će se koristiti isključivo interno za izradu izvješća i izvođenje zaključaka;
- Postaviti djeci pitanje „Želite li sada nastaviti razgovor kada imate sve ove informacije?“

Ustanova:

Grad:

Vrijeme:

Članovi tima:

Broj djece:

Starosna dob djece i spol djece:

Koliko dugo ste smješteni u ovoj ustanovi? Kad vam ističe smještaj (boravak, mjera) u ovoj ustanovi?

Gdje ste živjeli/boravili prije dolaska u ovu ustanovu?

Koji je tačan naziv ove ustanove, imate li neku metaforu, interni naziv za ustanovu? Ako da, koji i što znači? Imate li neki naziv za mlade koji ovdje žive?

Kako biste nekome ko nikada nije čuo, opisao ustanovu u kojoj boravite? Kakva je to ustanova i što mladi rade?

Ključna pitanja

Kako je izgledao vaš dolazak u ustanovu? Opišite ukratko svoje prve dane. Kako ste se osjećali? Ko vam je pomogao, ko vas je informirao o tome gdje ste došli i kako će izgledati vaš život ovdje?

Koji su razlozi vašeg smještaja u ustanovu?

Kako se osjećate u ustanovi? Čime ste zadovoljni ili nezadovoljni? Možete navesti konkretne primjere.

SVAKODNEVICA

Da li ste zadovoljni hranom, kvalitetom i količinom obroka? Koliko puta dnevno imate obroke?

Ko učestvuje u sastavljanju jelovnika? Da li biste nešto voljeli da jedete, a da toga nema?

Da li imate uslove za obavljanje higijenskih potreba (kupanje, tuširanje i sl.) Koliko puta tjedno se kupate? Da li imate potrebna higijenska sredstva za kupanje (peškire, sapun i sl.)?

Da li vam je obezbijedena odjeća i obuća primjerena vremenskim uvjetima i vašim potrebama?

Da li učestvujete u organiziranim kulturnim, sportskim ili drugim aktivnostima izvan ustanove? Koliko često?

Da li imate uvjete za bavljenje sportom/fizičke aktivnosti?

Da li se u ustanovi organiziraju radionice/sekcije?

Što vam se posebno dopada na tim radionicama?

Da li vam je omogućeno pohađanje nastave željenog smjera ili obrazovanja? Da li vam je omogućen neophodni pribor i knjige? Da li ste zadovoljni pruženim obrazovanjem?

Da li postoji mogućnost za radno osposobljavanje?

Da li imate pristup knjižnici, radio-televizijskim programima, internetu, tisku i drugim publikacijama?

Da li su vam omogućeni dnevni, tjedni i godišnji odmori?

Da li ste zadovoljni pružanjem zdravstvenih usluga u tijeku vašeg boravka u ustanovi?

Da li se obavlja sistematski pregled od strane zdravstvene ustanove?

Da li vam je omogućeno izvršavanje vjerskih obreda (za osobe koje to žele)?

Da li se mogu ostvariti određene pogodnosti u slučaju dobrog vladanja i koje?

Kako izgleda vaš uobičajen dan u ustanovi? Opišite. Što biste voljeli da je drugačije?

KOMUNIKACIJA SA OKOLINOM

Da li i na koji način održavate kontakt sa obitelji (telefon, pisma, posjeti i sl.)?

Koliko često ih kontaktirate, posjećujete?

Koliko često vaša obitelj vas zove/ posjećuje?

Biste li tu nešto željeli da je drugačije?

Kako, po vašem mišljenju, vaša obitelj doživljava vaš boravak u ustanovi?

Da li nam neko od prisutnih želi omogućiti telefonski razgovor sa vašim roditeljima kako biste sa njima porazgovarali o vašem boravku u ustanovi, odnosno da li su oni zadovoljni uvjetima u kojima boravite i rezultatima izrečenih mjera/sankcija?

Da li ste u kontaktu sa drugim osobama osim obitelji (vršnjacima, drugarima iz škole, ili iz naselja)?

Da li drugi profesionalci i djeca dolaze u ustanovu? Imate li prigodu da se družite i razgovarate sa drugim odraslim osobama ili djecom, a ne samo sa onima koji tu rade?

Na koji način komunicirate sa stručnjacima iz centra za socijalni rad ili suda koji su vas uputili u ovu ustanovu?

Koliko često stručnjaci vas kontaktiraju/posjećuju? O čemu razgovarate u tim prigradama?

Koliko često vi sami kontaktirate stručnjake iz centra za socijalnu zaštitu? O čemu razgovarate u tim prigradama?

Koliko ste zadovoljni odnosom sa svojim stručnjakom iz centra za socijalni rad?

Što mislite kako ljudi u mjestu gledaju na ustanovu u kojoj boravite, na radnike i na vas, kao korisnike ustanove?

COVID-19

Da li je i na koji način je pojava COVID-19 utjecala na vas i vaš boravak u ustanovi?

Da li vam je u svezi s tim pružena psihološka pomoć u vidu razgovora, savjetovanja ili sl.?

Da li ste tijekom ovog razdoblja imali mogućnost posjeta, ako ne, na koji način je to bilo organizirano?

Da li u ustanovi imate pristup sredstvima zaštite (maske, rukavice, dezinfekciona sredstva)?

PRAVA U SVEZI SA POSTUPKOM

Da li ste po prijemu u ustanovu u prvih 24 sata obaviješteni o pravilima ustanove, vašim pravima i obvezama? Da li su vam uručena pravila ustanove?

Da li znate da imate pravo na prigovor kada smatrate da su vam povrijeđena prava ili da su učinjene nezakonitosti ili nepravilnosti u tijeku vašeg boravka u ustanovi?

Znate li neka prava koja imate u ustanovi - koja? U kojoj mjeri se ta prava poštuju? Jesu li neka vaša prava prekršena? Pojasnite kroz primjere.

Koliko se poštuju vaša prava na privatnost, informiranost, prakticanje vjere, uključivanje u odluke tijekom trajanja mjere i sl..?

STANJE U USTANOVU

Šta mislite o odgajateljima/vaspitačima, da li skrbe o vama i da li imaju dovoljno razumijevanja za vas i vaše potrebe?

Kako biste opisali vaš odnos sa odgajateljom/vaspitačima? Kako oslovljavate svoje vaspitače, a kako oni vas oslovljavaju? Što to oni rade da vam odgovara/pomaže? Što to rade da vam se ne sviđa/ne pomaže? O čemu možete s njima razgovarati?

Kako bi se trebao ponašati idealni odgajatelj/vaspitač?

Da li postoje situacije u kojima vaspitači kažnjavaju djecu i na koji način se to kažnjavanje provodi?

Da li si ti ili neko od tvojih drugara imali takvo iskustvo?

Postoji li u ustanovi postoji neki način na koji vas vaspitači nagrađuju i pohvaljuju za poželjna ponašanja? Ako da, kako, navedite neke primjere.

Da li postoji nešto što biste promijenili u ovoj ustanovi, a kako bi vam boravak bio ugodniji i korisniji?

U kojoj mjeri se u ovoj ustanovi uvažava vaše mišljenje? Na koji način ste vi uključeni u svoj tretman, boravak u odgojnoj ustanovi? Pitaju li vas odgojitelji za mišljenje i u kojim stvarima?

Da li vam je omogućen rad u ustanovi, na kojim poslovima, koliko često i da li vam se isplaćuje naknada za takav rad?

Koji stegovni/disciplinski problemi su najčešći u vašoj ustanovi? Koje su posljedice kršenja pravila ustanove?

Da li među vama ima vršnjačkog nasilja? (opisati-verbalno, fizičko, seksualno) Koliko je česta takva pojava? Kako vaspitači ili rukovoditelj ustanove tretira takve pojave? Da li postoje određene sankcije/kazne?

Kako biste opisali vaš odnos s drugom djecom i mladima u grupi/ustanovi? U kojoj mjeri se međusobno podržavate i pomažete, a u kojim stvarima se manje slažete?

Kako biste opisali vaš odnos s drugim odraslima u ustanovi, osim sa vaspitačima (ostalo stručno osoblje, obezbjeđenje, kuhari, spremačice, domar/čuvar, direktor, učitelji)? Što oni rade da vam odgovara/pomaže? Što rade da vam se ne sviđa/ne pomaže? O čemu možete s njima razgovarati? Ima li još netko tko vam pomaže od odraslih a da ga nismo spomenuli?

Kako boravak u ovoj ustanovi djeluje na vas? Mislite li da je za vas boravak u ovoj ustanovi koristan/nekoristan? Može li vam boravak u ustanovi pomoći u rješavanju vaših problema? Pojasnite.

Bi li vam negdje drugdje bilo bolje? Gdje bi to bilo? Bi li vam to više koristilo, biste li bili zadovoljniji? Pojasnite svoj odgovor.

Kako vam se generalno čini klima u ovoj ustanovi? Kako se tu osjećate? Kakav je vaš generalni dojam o svim odnosima unutar ustanove?

Da li biste preporučili mladima koji su u istoj/sličnoj situaciji kao vi, boravak baš u ovoj ustanovi? Pojasnite odgovor.

Što planirate nakon izlaska iz ustanove? Ko vam pomaže u planiranju izlaska iz ustanove? Što biste voljeli znati prije izlaska?

Da li postoje neka dodatna zapažanja koja nisu obuhvaćena našim pitanjima? Ukoliko postoje, molimo obrazložite!

Prilog 6. Upitnik Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine za vanjske subjekte koji učestvuju u postupcima u kojima se izriče neka od institucionalnih sankcija prema djeci u sukobu sa zakonom

Upitnik za vanjske subjekte koji učestvuju u radu sa djecom koja su smještena u ustanove za izvršenje institucionalnih sankcija u Bosni i Hercegovini

Upitnik je kreiran sa ciljem dobivanja uvida u stanje u ustanovama u koje su smješteni maloljetnici u sukobu sa zakonom u Bosni i Hercegovini. S obzirom na to da je Vaša ustanova identificirana kao ustanova koja je učestvovala u postupcima u kojima su djeca smještena u ustanovu za izvršenje sankcija koja je predmet Specijalnog izvješća o situaciji u ustanovama u kojima su smješteni maloljetnici u sukobu sa zakonom u Bosni i Hercegovini u 2021. godini, molimo Vas za iskrenost pri davanju odgovora na pitanja, te da ne preskačete pitanja, jer svaki Vaš odgovor je važan. Na pitanja odgovarate tako što ćete zaokružiti jedan od ponuđenih odgovora, a gdje je predviđeno upisati tražene podatke na praznu liniju.

Hvala na suradnji!

Institucija ombudsmana/ombudsmena za ljudska prava BiH

OPĆI/OPŠTI PODACI O USTANOVU

Puni naziv ustanove:

Entitet/Distrikt:

Županija/Kanton:

Direktor/predsjedatelj ustanove:

Struktura uposlenih koji rade sa djecom koja su u sukobu sa zakonom (broj, naziv radnog mjesta):

Molimo Vas da sljedeći dio upitnika popunite samo za svoju ustanovu

SUD

Koliko je sudaca za maloljetnike u Vašem sudu?

Da li sudac za maloljetnike najmanje dva puta godišnje obilazi maloljetnika smještenog u ustanovi za izvršenje institucionalnih sankcija?	1. DA 2. NE
Ukoliko je Vaš odgovor na prethodno pitanje NE, navedite razloge:	
Ukoliko je Vaš odgovor na prethodno pitanje DA, odgovorite na pitanja u nastavku upitnika.	
Obilazak maloljetnika u ustanovi vrši	1. Sudac za maloljetnike koji je donio odluku o smještaju određenog maloljetnika u ustanovu 2. Bilo koji sudac za maloljetnike našeg suda 3. Drugi sudac koji ne radi na predmetima maloljetničkog prijestupništva
Da li sudac za maloljetnike ostvaruje neposredni kontakt sa maloljetnikom smještenim u ustanovi?	1. DA 2. NE
Da li sudac za maloljetnike ostvaruje neposredni kontakt sa stručnim osobama koje rade sa maloljetnicima u ustanovi?	1. DA 2. NE
Da li sudac za maloljetnike ostvaruje neposredni uvid u odgovarajuću dokumentaciju cijeneći zakonitost i pravilnost postupanja sa maloljetnicima?	1. DA 2. NE
Da li sudac za maloljetnike cijeni da su kapaciteti za tretman maloljetnika u ustanovi zadovoljavajući?	1. DA 2. NE
Da li je u prethodnom razdoblju sudac za maloljetnike uočio određene propuste u radu u ustanovama za smještaj maloljetnika?	1. DA 2. NE
Ukoliko je odgovor DA, molimo Vas da navedete koji su to propusti:	
Da li se u prethodnom razdoblju dešavalo da sudac u tijeku izvršenja krivične sankcije utvrdi da postoje činjenice i okolnosti koje upućuju na potrebu poduzimanja mjera zaštite prava maloljetnika i da se zbog toga obraćao nadležnom tijelu/organu starateljstva po mjestu prebivališta, tj. boravišta maloljetnika?	1. DA 2. NE
Da li maloljetnici koriste mogućnost podnošenja molbe za uvjetni otpust?	

TUŽITELJSTVO	
Koliko je tužitelja za maloljetnike u Vašem tužiteljstvu?	
Da li tužitelj za maloljetnike najmanje dva puta godišnje obilazi maloljetnika smještenog u ustanovi za izvršenje institucionalnih sankcija?	1. DA 2. NE
Ukoliko je Vaš odgovor na prethodno pitanje NE, navedite razloge:	
Ukoliko je Vaš odgovor na prethodno pitanje DA, odgovorite na pitanja u nastavku upitnika.	
Obilazak maloljetnika u ustanovi vrši	1. Tužitelj za maloljetnike koji je učestvovao u vođenju istrage maloljetnika smještenog u ustanovu 2. Bilo koji tužitelj za maloljetnike našeg tužiteljstva 3. Drugi tužitelj koji ne radi na predmetima maloljetničkog prijestupništva
Da li tužitelj za maloljetnike ostvaruje neposredni kontakt sa maloljetnikom smještenim u ustanovi?	1. DA 2. NE
Da li tužitelj za maloljetnike ostvaruje neposredni kontakt sa stručnim osobama koja rade sa maloljetnicima u ustanovi?	1. DA 2. NE
Da li tužitelj za maloljetnike ostvaruje neposredni uvid u odgovarajuću dokumentaciju cijeneći zakonitost i pravilnost postupanja sa maloljetnicima?	1. DA 2. NE
Da li tužitelj za maloljetnike cijeni da su kapaciteti za tretman maloljetnika u ustanovi zadovoljavajući?	1. DA 2. NE
Da li je u prethodnom razdoblju tužitelj za maloljetnike uočio određene propuste u radu u ustanovama za smještaj maloljetnika?	1. DA 2. NE
Ukoliko je odgovor DA, molimo Vas da navedete koji su to propusti:	
TIJELO/ORGAN STARATELJSTVA	
Da li održavate redovit kontakt sa maloljetnikom smještenim u ustanovi za izvršenje institucionalnih sankcija tijekom trajanja izvršenja sankcije?	1. DA 2. NE

Ukoliko je Vaš odgovor na prethodno pitanje NE, navedite razloge:	
Ukoliko je Vaš odgovor na prethodno pitanje DA, koji je to vid ostvarivanja kontakta i koliko često ostvarujete takav kontakt? Opisati.	
Koje osobe iz Vaše ustanove ostvaruju navedeni kontakt sa maloljetnikom? Da li je to uvijek ista osoba za svakog maloljetnika?	
Da li održavate redovit kontakt sa obitelji maloljetnika koji je smješten u ustanovu za izvršenje institucionalnih sankcija tijekom trajanja izvršenja sankcije?	1. DA 2. NE
Ukoliko je Vaš odgovor na prethodno pitanje NE, navedite razloge:	
Ukoliko je Vaš odgovor na prethodno pitanje DA, koji je to vid ostvarivanja kontakta i koliko često ostvarujete takav kontakt? Opisati.	
Koja osoba iz Vaše ustanove ostvaruju navedeni kontakt sa obitelji maloljetnika? Da li je to ista osoba koja ostvaruje kontakt sa maloljetnikom i obitelji?	
Da li održavate redovit kontakt sa ustanovom u koju je smješten maloljetnik?	1. DA 2. NE
Ukoliko je Vaš odgovor na prethodno pitanje NE, navedite razloge:	
Ukoliko je Vaš odgovor na prethodno pitanje DA, koji je to vid ostvarivanja kontakta i koliko često ostvarujete takav kontakt? Opisati.	
Koja osoba iz Vaše ustanove ostvaruje navedeni kontakt sa ustanovom?	
Da li službe socijalne zaštite rade sa maloljetnikom tijekom pripreme za otpust?	1. DA 2. NE
Da li nakon izvršenja krivične sankcije maloljetniku pružate pomoć oko iznalaženja smještaja i sredine u kojoj će živjeti po izlasku iz ustanove? Opisati odgovor.	1. DA 2. NE
Da li nakon izvršenja krivične sankcije maloljetniku pružate pomoć oko dovršetka započetog obrazovanja i stručnog usavršavanja? Opisati odgovor.	1. DA 2. NE
Da li nakon izvršenja krivične sankcije maloljetniku pružate pomoć oko liječenja radi zaštite njegovog fizičkog i duševnog zdravlja? Opisati odgovor.	1. DA 2. NE
Da li nakon izvršenja krivične sankcije maloljetniku pružate pomoć pri pronalasku zaposlenja? Opisati odgovor.	1. DA 2. NE
Da li nakon izvršenja krivične sankcije maloljetniku pružate pomoć pri obezbjeđivanju ishrane, odjeće i financijskih sredstava? Opisati odgovor.	1. DA 2. NE

Na koji način skrbite o maloljetnicima bez roditeljskog staranja? Opisati odgovor samo ako ste imali konkretan primjer u svom radu.	
---	--

Upitnik ispunio/la (ime i prezime, obrazovanje i pozicija u ustanovi):

Datum: